

Sober bog om vidt forskellige pionerkvinder

En slags heltindehistorier uden egentlig rød tråd fra forskellige epoker om kvinder med handlekraft til at løfte ikke kun deres eget liv, men også til at præge udviklingen politisk og humanitært

*Karen Hjort og Anette Warring (red.):
Handlingens kvinder. Roskilde
Universitetsforlag 2001. 220 s. 158 kr.*

"Det er jo nemlig sådan, at en Kvindes
Indsats, hvis den mislykkes, huskes længe!"
Henni Forchhammer

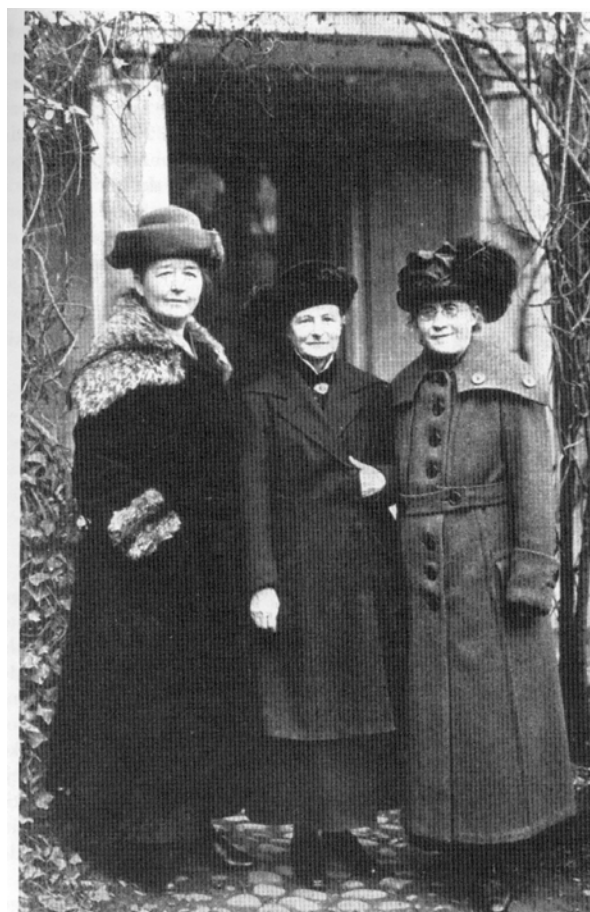
Af Kirsten Gomard

Forsidebilledet på bogen forestiller tre modne damer fra tiden omkring 1920. Yderst til højre står Henni Forchhammer, let forpjuket, med briller og iført en temmelig klodset overfrakke med et utal af kæmpeknapper og en spøjs hat med strudsfejer og draperinger. Lærerinde frøken Henni Forchhammer fra Danmark, professor Kristine Bonnevie fra Norge og fru Anne Bugge Wicksell fra Sverige var de første kvinder i Folkeforbundets Delegeretforsamling i 1920 og vakte ved deres blotte tilstedeværelse ganske megen opsigt blandt alle de mandlige delegerede i Genève.

Henni Forchhammer er hovedpersonen i historikeren Hanne Rimmen Niensens store velskrevne artikel "I Folkeforbundets tjeneste - Henni Forchhammers rejsebrev fra Genève 1920-37" i antologien *Handlingens Kvinder*, redigeret af Karen Hjort og Anette Warring. Med afsæt blandt andet i Henni Forchhammers overleverede rejsebrev fra delegeretrejserne til Genève kommer Hanne Rimmen Nielsen vidt omkring - fra kvindesagens danske og internationale historie til globale spørgsmål behandlet i Folkeforbundets regi. Henni Forchhammer (1863-1955) var uddannet lærerinde og underviste i sprog. Hun meldte sig ind i Dansk Kvindesamfund i 1892 og blev bestyrelsesmedlem for Danske Kvinders Nationalråd fra rådets oprettelse i 1899. Hun var formand 1900-1904 og 1913-31. Hun var også vicepræsident for International Council of Women 1914-30 og deltog i 1915 under 1. verdenskrig i stiftelsen af Kvindernes Internationale Liga for Fred og Frihed. I 1915 var hun ordfører for kvindernes tog til Amalienborg og Rigsdagen for at fejre valgretten.

Henni Forchhammer var kort sagt ikke noget ubeskrevet blad, da Folkeforbundet blev oprettet. Men trods de danske kvindeorganisationers lobbyarbejde for, at en af de tre delegerede til Folkeforbundet skulle være en kvinde, kunne partierne i Rigsdagen ikke enes om at indstille en kvinde, hverken til en delegeretpost eller en suppleantpost. Kompromiset blev, at Henni Forchhammer af statsminister P. Munch blev udpeget som 'teknisk delegeret' vedrørende kvindespørgsmål

og således kom med som overtalligt medlem af den danske delegation. Dette hindrede hende dog ikke i at engagere sig i politikudvikling, især inden for det sociale og humanitære område.

De tre første kvindelige delegerede ved Folkeforbundet 1920 var alle nordiske. Fra v.: Kristine Bonnevie, Norge, Anna Bugge Wicksell, Sverige, og Henni Forchhammer, Danmark.

En turbulent tid

Et væsentligt indsatsområde var kampen mod det, vi i dag ville kalde hvid slavehandel: handel med kvinder og børn. Et andet var arbejdet for en international lovgivning, der sikrede kvinder ligestillet med mænd i spørgsmål om statsborgerskab. Henni Forchhammer blev den første kvinde, der talte i Folkeforbundets Delegeretforsamling, og overskriftens citat viser, at hun var ganske klar over, hvad der stod på spil.

Hanne Rimmen Niensens artikel om Henni Forchhammer kaster lys på et hidtil underbehandlet område i dansk udenrigspolitisk historie, nemlig kvindernes indsats. Henni Forchhammers og andre kvinders pionerarbejde kom til at danne grundlaget for, at kvinder efter 2. verdenskrig efterhånden fik adgang til den udenrigspolitiske og diplomatiske verden.

Artiklen er spændende og interessant læsning, også for en ikke-historiker. Den formidler gennem citater fra Henni Forchhammers breve et facetteret billede af en stor personlighed, vævet sammen med historien om vigtige begivenheder lokalt og globalt i den turbulente mellemkrigsperiode. Afslutningsvis gøres der rede for kilderne, så man som læser kan få lov at kikke forfatteren i kortene.

Artiklen om Henni Forchhammer er efter min mening den mest læseværdige i antologien. Men Karen Hjorts artikel om Christiane Louise Warnstedt (1740-1813), der i den følsomme periode i slutningen af 1700-tallet, selv ugift, håndfast forestod sin søsters husholdning, kan jeg heller ikke stå for. Her er vi helt nærsynet neddykket i dagligdagens småting, men netop derved bliver fornemmelsen af levet liv stærk.

Helt nede i det materielle er vi også i Minna Krage-lunds artikel om Dorothea Heckscher (1858-1914), "den dygtigste håndarbejds lærerinde, Danmark nogensinde har haft". Forfatteren fremhæver dels hendes håndværksmæssige dygtighed, der dokumenteres ved overleverede arbejder, dels går hun ind i den pædagogiske diskussion om håndarbejdsundervisningens formål omkring 1900.

Som barn af en årgang, der så sent som i 1950'erne har syet strandbukser i hånden efter et mønster, hvor samme størrelse (åbenbart ifølge frk. Wesths system) skulle passe alle, kan jeg kun beklage, at det ikke var Dorothea Heckschers system, der gik af med sejren dengang omkring 1900. Så ville jeg nemlig have fået lært at konstruere mønstre efter personlige mål!

"De tilsandede kvinder"

Resten af bogen er også sober historieskrivning: Adda Hildens artikel om Diakonissestiftelsens grundlæggelse i 1860'erne og Bente Rosenbecks bidrag om socialrådgiveruddannelsens etablering med afsæt i Mødrehjælpen i 1930'erne afspejler en interesse for sygepleje og socialt hjælpearbejde i Danmark mellem filantropi og professionalisering.

Bente Rosenbeck skriver sig varm i beretningen om de to nøglefigurer, Manon Lüttichau og Vera Skalts, og Adda Hilden giver et rørende menneskeligt indblik i forholdet mellem to vidt forskellige Louiser: Louise Conring, der blev Diakonissestiftelsens leder, og prinsesse, senere dronning Louise, der var initiativtager og protektor.

Af den mere tørre slags og dermed knap så fascinerende (for mig) er Grethe Ilsøes artikel om adelsfruen Birgtte Skeel og hendes kamp for et nationalt ståsted i 1600-tallets omskiftelser mellem dansk og svensk samt Helle Lindes historisk sociologiske artikel om velstillede enker i København.

Det, der binder antologiens artikler sammen, er begrebet "handlingens kvinder", kvinder, der i forskellige historiske epoker og under forskellige livsvilkår tog hånd om deres eget liv og arbejde og for norges vedkommende om udviklingen i Danmark eller ligefrem på verdensplan.

En slags heltindehistorier, som på en måde minder mig om den tidlige kvindeforskning, hvor det gjaldt om at udgrave "de tilsandede kvinder", og vi begejstredes, hver gang der blev fremdraget en ny. Det er der bestemt stadig behov for, og som det fremgår, anfægter jeg ikke den faglige kvalitet af antologiens bidrag.

Men jeg kan ikke frigøre mig fra den tanke, at der i dag skal et bedre påskud til at lave en antologi. Grundlaget for at anbringe netop disse kvinder i samme bog, så interessante nogle af dem end måtte være enkeltvis, er mig for spinkelt. En egentlig rød tråd kan jeg kun skelne mellem Adda Hildens og Bente Rosenbecks indlæg. Og dermed oplever jeg en irritation, som ikke ville være opstået, hvis artiklerne i stedet var publiceret enkeltvis i fx et fagligt tidsskrift. Men det springende punkt er jo så, om også andre end faghistorikere ville have fået øje på dem.

Kirsten Gomard er lektor og leder af Center for Europæiske Kulturstudier med Afdeling for Kønsforskning.